

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра міжнародних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Директор навчально-наукового
інституту міжнародних відносин та
«Каразинський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Писаревський — серпень 2026 р.
“ 27 ”

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань 29 "Міжнародні відносини" _____

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
(шифр і назва)

освітня програма «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет ННІ «Каразинський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою Інституту

«27» серпня 2026 року, протокол №1

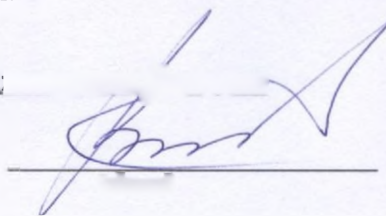
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Солових Віталій Павлович, д.держ.упр., професор, професор кафедри міжнародних відносин

Програму схвалено на засіданні кафедри
Міжнародних відносин

Протокол від «26» серпня 2026 року

Завідувач кафедри мі

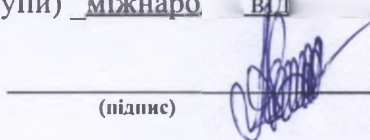

Іннікова Н.А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) міжнародні відносини

назва освітньої програми

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) міжнародні відносини

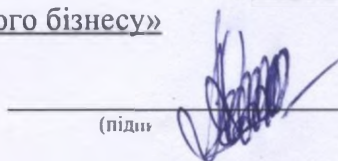
(підпис)

Панасенко Г.С.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від «27» серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

(підпис)

Панасенко Г.С.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Внутрішньополітичний розвиток країн світу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Міжнародні відносини» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Формування у здобувачів вищої освіти системи знань про внутрішньополітичний розвиток сучасних держав та практичних навичок аналізу політичних систем, режимів, партійно-виборчих процесів, а також причин і механізмів внутрішньополітичних трансформацій і конфліктів у контексті глобалізаційних та цифрових змін.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни визначаються як:

- сформувати у здобувачів вищої освіти розуміння теоретико-методологічних засад дослідження внутрішньополітичного розвитку держав та основних наукових підходів до його вивчення;
- ознайомити здобувачів з особливостями функціонування різних моделей державного управління, форм правління та територіального устрою сучасних держав;
- розкрити сутність та особливості функціонування політичних партій, виборчих систем та електоральних процесів у сучасному світі;
- сформувати уявлення про роль громадянського суспільства, груп інтересів та суспільних рухів у внутрішньополітичному процесі;
- навчити здобувачів розрізняти демократичні, авторитарні, тоталітарні та гібридні політичні режими, розуміти механізми демократичного транзиту й автократизації;
- сформувати навички аналізу причин, типології та механізмів врегулювання внутрішньополітичних конфліктів і криз;
- розкрити вплив глобалізації, цифровізації та інформаційних технологій на трансформацію внутрішньої політики держав;
- розвинути здатність здобувачів здійснювати порівняльний аналіз внутрішньополітичного розвитку країн світу та прогнозувати сучасні тенденції трансформації політичних систем;
- сформувати розуміння взаємозв'язку внутрішньої та зовнішньої політики держави як чинника міжнародної поведінки.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-й
Семестр	
5-й	-й
Лекції	

32 год.	год.
Практичні заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

У разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

1.8. Пререквізити: вказати перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни. Для опанування цієї дисципліни попередньо мають прослухатися дисципліни: Політологія, Соціологія, Теорія міжнародних відносин, Країнознавчі студії.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження внутрішньополітичного

розвитку країн світу

1. Поняття, сутність і структура внутрішньополітичного розвитку держави.
2. Співвідношення понять «політичний розвиток», «політична модернізація» та «політична трансформація».
3. Основні теоретичні підходи до дослідження внутрішньополітичного розвитку.
4. Політичні інститути як основа внутрішньополітичної системи держави.
5. Основні суб'єкти внутрішньої політики та їхня роль у політичному процесі.
6. Основні чинники внутрішньополітичного розвитку держав.
7. Взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої політики держави.
8. Порівняльний аналіз внутрішньополітичного розвитку країн світу.

Тема 2. Політичні системи та моделі державного управління сучасних країн

1. Поняття, структура та основні функції політичної системи.
2. Президентська модель політичного управління.
3. Парламентська модель політичного управління.
4. Напівпрезидентська модель та особливості її функціонування.
5. Монархія і республіка як сучасні форми державного правління.
6. Унітарна та федеративна моделі територіальної організації держави.
7. Принцип поділу влади та система стримувань і противаг.
8. Вплив політичної системи на внутрішню та зовнішню політику держави.

Тема 3. Політичні партії, вибори та електоральні процеси у сучасному світі

1. Політичні партії: сутність, функції та роль у політичній системі.
2. Основні типи політичних партій та сучасні тенденції їх розвитку.
3. Однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи.
4. Виборчі системи та їх вплив на формування органів державної влади.
5. Мажоритарна, пропорційна та змішана виборчі системи.
6. Електоральна поведінка та фактори політичного вибору.
7. Політичний популізм і трансформація партійних систем.
8. Цифровізація виборчих кампаній та нові форми політичної мобілізації.

Тема 4. Громадянське суспільство, політична участь і суспільні рухи

1. Поняття та основні концепції громадянського суспільства.
2. Взаємодія держави та громадянського суспільства.
3. Основні форми політичної участі громадян.
4. Громадські організації та групи інтересів у політичному процесі.
5. Соціальні та політичні рухи як суб'єкти внутрішньої політики.
6. Причини та механізми масової політичної мобілізації.

7. Протестна активність та її вплив на політичний розвиток держави.
8. Соціальні мережі як інструмент політичної участі та громадянської мобілізації.

Тема 5. Демократія, авторитаризм і політичні режими сучасних держав

1. Поняття та основні характеристики політичного режиму.
2. Демократія: принципи, інститути та механізми функціонування.
3. Авторитаризм: сутність, типологія та механізми функціонування.
4. Тоталітаризм як тип політичного режиму.
5. Гібридні політичні режими та особливості їх функціонування.
6. Демократичний транзит і консолідація демократії.
7. Причини та механізми демократичного відкату.
8. Сучасні тенденції автократизації та трансформації політичних режимів.

Тема 6. Політичні конфлікти, кризи та трансформації внутрішньополітичних систем

1. Сутність, структура та типологія політичних конфліктів.
2. Основні причини виникнення внутрішньополітичних конфліктів.
3. Соціальні, етнополітичні, релігійні та політичні конфлікти.
4. Політичні та конституційні кризи.
5. Масові протести, революції та зміна політичних режимів.
6. Військові перевороти та роль силових структур у внутрішній політиці.
7. Механізми запобігання та врегулювання політичних конфліктів.
8. Вплив внутрішньополітичних конфліктів на міжнародну поведінку держави.

Тема 7. Вплив глобалізації, цифровізації та інформаційних технологій на внутрішню політику держав

1. Глобалізація та трансформація внутрішньополітичного простору держав.
2. Взаємозалежність внутрішньої та міжнародної політики в умовах глобалізації.
3. Цифровізація державного управління та електронна демократія.
4. Соціальні мережі як середовище сучасної політичної комунікації.
5. Дезінформація, пропаганда та політичні маніпуляції.
6. Кіберпростір як нова сфера внутрішньополітичної боротьби.
7. Штучний інтелект і трансформація сучасних політичних процесів.
8. Цифрові технології та перспективи розвитку демократії.

Тема 8. Сучасні тенденції та перспективи внутрішньополітичного розвитку країн світу

1. Основні тенденції трансформації політичних систем у XXI столітті.
2. Демократичний відкат та глобальна автократизація.

3. Політична поляризація та радикалізація суспільств.
4. Популізм як феномен сучасної внутрішньої політики.
5. Міграційні процеси та їх вплив на внутрішньополітичний розвиток держав.
6. Нові соціальні та політичні розмежування в сучасних суспільствах.
7. Війни та глобальні кризи як чинники трансформації внутрішньої політики.
8. Перспективи розвитку демократичних, авторитарних та гібридних політичних систем.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження внутрішньополітичного розвитку країн світу	15	4	4			7						
Тема 2. Політичні системи та моделі державного управління сучасних країн	15	4	4			7						
Тема 3. Політичні партії, вибори та електоральні процеси у сучасному світі	15	4	4			7						
Тема 4. Громадянське суспільство, політична участь і суспільні рухи	15	4	4			7						
Тема 5. Демократія, авторитаризм і політичні режими сучасних держав	15	4	4			7						
Тема 6. Політичні конфлікти, кризи та трансформації внутрішньополітичних систем	15	4	4			7						

Тема 7. Вплив глобалізації, цифровізації та інформаційних технологій на внутрішню політику держав	15	4	4			7						
Тема 8. Сучасні тенденції та перспективи внутрішньополітичного розвитку країн світу	15	4	4			7						
Усього годин	120	32	32			56						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження внутрішньополітичного розвитку країн світу	2
2		2
3	Тема 2. Політичні системи та моделі державного управління сучасних країн	2
4		2
5	Тема 3. Політичні партії, вибори та електоральні процеси у сучасному світі	2
6		2
7	Тема 4. Громадянське суспільство, політична участь і суспільні рухи	2
8		2
9	Тема 5. Демократія, авторитаризм і політичні режими сучасних держав	2
10		2
11	Тема 6. Політичні конфлікти, кризи та трансформації внутрішньополітичних систем	2
12		2
13	Тема 7. Вплив глобалізації, цифровізації та інформаційних технологій на внутрішню політику держав	2
14		2
15	Тема 8. Сучасні тенденції та перспективи внутрішньополітичного розвитку країн світу	2
16		2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження внутрішньополітичного розвитку країн світу - Підготувати порівняльну таблицю основних теоретичних підходів до дослідження внутрішньополітичного розвитку держав. - Розкрити співвідношення понять «політичний розвиток», «політична модернізація» та «політична трансформація» на конкретних прикладах. - Проаналізувати роль політичних інститутів у формуванні	7

	внутрішньополітичної системи однієї з обраних держав. 4. Визначити основні чинники внутрішньополітичного розвитку на прикладі двох країн різних регіонів світу. 5. Підготувати есе на тему взаємозв'язку внутрішньої та зовнішньої політики держави.	
2	Тема 2. Політичні системи та моделі державного управління сучасних країн 1. Скласти порівняльну характеристику президентської, парламентської та напівпрезидентської моделей управління. 2. Проаналізувати особливості функціонування монархії як форми державного правління на сучасному етапі. 3. Розкрити відмінності унітарної та федеративної моделей територіальної організації держави на конкретних прикладах. 4. Дослідити реалізацію принципу поділу влади та системи стримувань і противаг в обраній державі. 5. Підготувати аналітичну довідку щодо впливу політичної системи на зовнішню політику однієї з країн.	7
3	Тема 3. Політичні партії, вибори та електоральні процеси у сучасному світі 1. Підготувати класифікацію політичних партій із прикладами з різних країн світу. 2. Порівняти однопартійну, двопартійну та багатопартійну системи на конкретних кейсах. 3. Проаналізувати вплив мажоритарної, пропорційної та змішаної виборчих систем на формування органів влади. 4. Дослідити чинники електоральної поведінки виборців в обраній державі. 5. Підготувати огляд проявів політичного популізму в сучасних партійних системах.	7
4	Тема 4. Громадянське суспільство, політична участь і суспільні рухи 1. Розкрити основні концепції громадянського суспільства та їх практичне застосування. 2. Проаналізувати механізми взаємодії держави та громадянського суспільства на прикладі обраної країни. 3. Підготувати огляд діяльності громадських організацій та груп інтересів у політичному процесі. 4. Дослідити причини та механізми масової політичної мобілізації на конкретному історичному прикладі. 5. Проаналізувати роль соціальних мереж як інструменту політичної участі та громадянської мобілізації.	7
5	Тема 5. Демократія, авторитаризм і політичні режими сучасних держав 1. Скласти порівняльну характеристику принципів, інститутів та механізмів функціонування демократії. 2. Підготувати типологію авторитарних режимів із	7

	конкретними прикладами держав. 3. Проаналізувати особливості функціонування гібридних політичних режимів на сучасному етапі. 4. Дослідити процес демократичного транзиту та консолідації демократії в обраній державі. 5. Підготувати аналітичний огляд причин та механізмів демократичного відкату у світі.	
6	Тема 6. Політичні конфлікти, кризи та трансформації внутрішньополітичних систем 1. Підготувати типологію внутрішньополітичних конфліктів із конкретними прикладами. 2. Проаналізувати причини виникнення етнополітичного або релігійного конфлікту в обраній державі. 3. Розкрити особливості перебігу політичної або конституційної кризи на конкретному кейсі. 4. Дослідити роль військових переворотів та силових структур у внутрішній політиці окремої держави. 5. Підготувати огляд механізмів запобігання та врегулювання політичних конфліктів.	7
7	Тема 7. Вплив глобалізації, цифровізації та інформаційних технологій на внутрішню політику держав 1. Проаналізувати вплив глобалізації на трансформацію внутрішньополітичного простору обраної держави. 2. Розкрити особливості цифровізації державного управління та розвитку електронної демократії. 3. Підготувати огляд проявів дезінформації, пропаганди та політичних маніпуляцій у сучасному інформаційному просторі. 4. Дослідити кіберпростір як нову сферу внутрішньополітичної боротьби на конкретному прикладі. 5. Проаналізувати вплив штучного інтелекту на трансформацію сучасних політичних процесів.	7
8	Тема 8. Сучасні тенденції та перспективи внутрішньополітичного розвитку країн світу 1. Підготувати аналітичний огляд основних тенденцій трансформації політичних систем у XXI столітті. 2. Розкрити прояви політичної поляризації та радикалізації в обраному суспільстві. 3. Проаналізувати феномен популізму як чинника сучасної внутрішньої політики. 4. Дослідити вплив міграційних процесів на внутрішньополітичний розвиток окремої держави. 5. Підготувати прогностичний есе щодо перспектив розвитку демократичних, авторитарних та гібридних політичних систем.	7
	Разом	56

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання навчальним планом не передбачене.

7. Методи навчання

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП віддзеркалює табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання за освітньою компонентою

Шифр ПРН (відповідно до ОНП)	Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
РН01	Здійснювати опис та аналіз знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.	Лекція; пошук джерел інформації (критичний аналіз, інтерпретація), коригування та підготовка частини наукового дослідження, її презентація	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження, залікова робота
РН6.	Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях..	Лекція; пошук джерел інформації (критичний аналіз, інтерпретація), коригування та підготовка частини наукового дослідження, її презентація	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження, залікова робота

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення модульної оцінки, при проведенні іспиту і враховуються при визначенні підсумкової залікової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на підсумкових заняттях та/або виконанням індивідуальної роботи

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- виконання творчих завдань;

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремої теми дисципліни. Кожна окрема тема включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Оцінка за тему – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять,

підсумкового контролю за підсумками вивчення теми. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

9. Схема нарахування балів

		Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Зал робот а	Сум а	
											Разо м
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8		60	40	100
7	7	7	7	8	8	8	8				

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Поточне оцінювання з дисципліни

№ з/п	Загальна (максимальна) кількість балів	Складові до загальної кількості балів	Вид роботи
Тема 1	7	5	виступ на семінарському/практичному занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Тема 2	7	5	виступ на семінарському/практичному занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Тема 3	7	5	виступ на семінарському/практичному занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Тема 4	7	5	виступ на семінарському/практичному занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Тема 5	8	6	виступ на семінарському/практичному занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Тема 6	8	6	виступ на семінарському/практичному

№ з/п	Загальна (максимальна) кількість балів	Складові до загальної кількості балів	Вид роботи
			занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Тема 7	8	6	виступ на семінарському/практичному занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Тема 8	8	6	виступ на семінарському/практичному занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	виконання завдань самостійної роботи
Усього	60		

Мінімальний бал для допущення до підсумкового контролю – 30 балів

Підсумковий семестровий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – **40 балів**.

Час на виконання – **до 80 хвилин**.

Вміст залікового білета та система оцінювання:

- Теоретичне питання 1 – 20 балів
- Практичне питання 2 – 20 балів

Оцінювання теоретичних/практичних питань (1–2 питання по 20 балів кожне)

- **6–20 балів** – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно, вільно та аргументовано його викладає; наводить визначення основних понять; глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого питання; правильно інтерпретує основні принципи і положення; демонструє розуміння етапів та особливостей внутрішньополітичного розвитку країн світу; виявляє знання основної і додаткової літератури з дисципліни.
- **11–15 балів** – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та грамотно його викладає, проте подекуди недостатньо аргументовано; розкриває зміст поставленого питання, використовуючи лише обов'язкову літературу; демонструє загальне розуміння суті дисципліни та значення внутрішньополітичних процесів у системі наукового знання.
- **6–10 балів** – здобувач вищої освіти загалом володіє навчальним матеріалом, однак не демонструє цілісності засвоєних знань; відповідь має неузгоджений характер, наявні невідповідності щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни; допускаються граматичні помилки; відсутнє розуміння специфіки внутрішньополітичного розвитку окремих країн і регіонів.
- **1–5 балів** – здобувач вищої освіти володіє матеріалом фрагментарно й поверхнево; недостатньо розкриває зміст поставлених питань; демонструє непослідовне

трактування етапів становлення та розвитку політичних систем країн світу; плутається в об'єкті та предметі дослідження; не володіє термінологією; не знає видатних персоналій; демонструє низьку грамотність.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок з дисципліни та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. **Загальна сума балів модульних і підсумкового семестрового контролю складає 100.**

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку здобувач на вимогу викладача залишає роботу та отримує загальну нульову оцінку (0).

Залікова робота здається дистанційно **на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Внутрішньополітичний розвиток країн світу»

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку в 5 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі обмеження та вимоги щодо використання буд-яких моделей ШІ:

1. Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, заліку, якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення

принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
0-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

8. Єгоров О. В., Зенкін М. В., Кравець А. Ю., Осін В. В., Рудік О. М. Політологія : навч. посіб. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2025.
9. Гордійчук О. О. Політологія : навч. посіб. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2023. 132 с.
10. Політичні інститути та процеси в Україні : [колективна монографія] / Ю. Остапеч, М. Токар, І. Дудінська та ін. Ужгород : РІК-У, 2025.
11. Політична безпека України: проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : монографія / ред. О. О. Рафальський, О. М. Майборода. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 304 с.
12. Політологія. Хрестоматія : навч. посіб. / уклад. Ф. В. Барановський, Н. Ю. Гусєва, Г. Ю. Воробйова, Л. В. Губицький та ін. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2025. 288 с.
13. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / Г. І. Зеленько, О. О. Рафальський, О. М. Майборода та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
14. Примуш М. В., Чальцева О. М., Окуньовська Ю. В., Швець К. А. Політологія. Політичні інститути та процеси : навч.-метод. посіб. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. 40 с.
15. Møller J., Skaaning S.-E. Democratization and Autocratization in Comparative Perspective: Concepts, Currents, Causes, Consequences, and Challenges. London ; New York : Routledge, 2024. 340 p.
16. Bunce V. J. (ed.), Pepinsky T. B., Riedl R. B., Roberts K. M. Global Challenges to Democracy: Comparative Perspectives on Backsliding, Autocracy, and Resilience. Cambridge : Cambridge University Press, 2025.
17. Keman H. Democracies in Peril? Waves of Backsliding. London : Routledge, 2024. 258 p.

Допоміжна література

1. Цегмістер Я. В., Юрах В. М. Особливості функціонування виборчої системи України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024. Вип. 4 (86).

2. Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі : монографія / В. О. Котигоренко, А. М. Дегтеренко, О. Я. Калакура та ін. Київ, 2023. 640 с.
3. Політичний процес у незалежній Україні : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022.
4. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / Г. І. Зеленько, О. О. Рафальський, О. М. Майборода та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
5. Політичні інститути та процеси в Україні : [колективна монографія] / Ю. Остапець, М. Токар, І. Дудінська та ін. Ужгород : РІК-У, 2025.
6. Політична безпека України: проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : монографія / ред. О. О. Рафальський, О. М. Майборода. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 304 с.
7. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023.
8. Гордійчук О. О. Політологія : навч. посіб. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2023. 132 с.
9. Єгорова О. В., Зенкін М. В., Кравець А. Ю., Осін В. В., Рудік О. М. Політологія : навч. посіб. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2025.
10. Гедікова Н. П. Трансформація політичної системи України в контексті сучасних викликів. *Політичне життя*. 2024. С. 21–28.
11. Nord M., Altman D., Angiolillo F., Fernandes T., Good God A., Lindberg S. I. Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped? University of Gothenburg : V-Dem Institute, 2025.
12. Diamond L., Ganguly S., Mistree D. (eds.) The Troubling State of India's Democracy. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 2024.
13. Stockemer D., Abou-El-Kheir E., Kolodziejczyk K. (eds.) Democracy Under Scrutiny: Unpacking the Causes and Consequences of Democratic Dissatisfaction. Cham : Springer Nature Switzerland, 2025.
14. Levitsky S., Way L. A. Revolution and Dictatorship: The Violent Origins of Durable Authoritarianism. Princeton : Princeton University Press, 2022.
15. Fukuyama F. Liberalism and Its Discontents. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2022.
16. Møller J., Skaaning S.-E. Democratization and Autocratization in Comparative Perspective. London ; New York : Routledge, 2024.
17. Bunce V. J. (ed.), Pepinsky T. B., Riedl R. B., Roberts K. M. Global Challenges to Democracy: Comparative Perspectives on Backsliding, Autocracy, and Resilience. Cambridge : Cambridge University Press, 2025.
18. Norris P. The Cultural Roots of Democratic Backsliding. New York : Oxford University Press, 2025.
19. Bordandini P. (ed.) Civic Decline or Civic Shift? Social Capital in Italy. Cham : Palgrave Macmillan, 2025.
20. Levitsky S., Ziblatt D. Tyranny of the Minority: Why American Democracy Reached the Breaking Point. New York : Crown, 2023.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

V-Dem Institute (Varieties of Democracy) URL: <https://v-dem.net>

Freedom House URL: <https://freedomhouse.org>

International IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance) URL: <https://www.idea.int>

Journal of Democracy URL: <https://www.journalofdemocracy.org>

Центр Разумкова (Razumkov Centre) URL: <https://razumkov.org.ua>

Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД) URL: <https://niss.gov.ua>

Офіційний вебпортал Верховної Ради України URL: <https://www.rada.gov.ua>

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України URL: <https://ipiend.gov.ua>
Carnegie Endowment for International Peace URL: <https://carnegieendowment.org>
Chatham House (The Royal Institute of International Affairs) URL: <https://www.chathamhouse.org>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин непереборної сили

В умовах дії обставин непереборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборотою відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі “Внутрішньополітичний розвиток країн світу”

Додаток 1

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20____/20____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

(підпис) (прізвище, ініціали)

«____» _____ 20____ р.

Голова науково-методичної комісії _____ факультету

(підпис) (прізвище, ініціали)

«____» _____ 20____ р.